

Таблиця 1 Удосконалені розрахункові моделі деяких показників аналізу оборотності та рентабельності діяльності підприємства

Показники	Традиційна розрахункова модель	Удосконалена розрахункова модель
Коефіцієнт оборотності активів =	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності
	Вартість активів	Вартість активів
Коефіцієнт оборотності власного капіталу =	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності
	Вартість власного капіталу	Вартість власного капіталу
Рентабельність операційної діяльності =	Прибуток (збиток) операційної діяльності	Прибуток (збиток) операційної діяльності
	Чиста виручка від реалізації	Дохід від операційної діяльності
Загальна рентабельність діяльності =	Чистий прибуток (збиток)	Чистий прибуток (збиток)
	Чиста виручка від реалізації	Загальний дохід діяльності

Також рекомендується підхід до побудови розрахункових моделей показників рентабельності, що враховує не значення чистого прибутку (збитку) підприємства, а значення сукупного доходу (сума рядків 2350, 2355 та 2460), особливо за умов коли ці значення різняться.

Головач Т.В.,
старший викладач
кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій в бізнесі
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Економічний аналіз є найважливішою складовою економічної науки та практики. Він передбачає комплексне вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки результатів, виявлення можливостей дальшого підвищення ефективності господарювання. На сьогодні він стає вагомим інструментом в оптимізації

облікової, податкової, фінансово-інвестиційної, маркетингової та соціальної політики господарюючого суб'єкта. Дозволяє раціоналізувати ресурси, надходження й видатки, набути й зберегти конкурентні переваги, забезпечити фінансово-економічну стійкість й конкурентоспроможний розвиток [1].

Характеризуючи сучасний стан економічного аналізу, можна зазначити що це є досить розроблена в теоретичному та методологічному плані наука. Питанням теоретико-методологічних засад економічного аналізу приділяли увагу такі відомі науковці, як І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, І.П. Житна, Л. А. Лахтіонова, Г. В. Савицька, Є. В. Мних, Ю.С. Цал-Цалко, М. Г. Чумаченко, А. І. Сухоруков, В. В. Ковальов, А. Д. Шеремет, С Шмідт та багато інших. Не применшуючи вагомість усіх теоретико-методологічних та методичних напрацювань, слід констатувати, що змістовні та об'єктивні структурні зрушення в економіці України призводять до того, що аналітична наука повинна постійно перебувати в стані розвитку. У відповідності до цього методики аналізу, створені в попередні періоди, повинні модернізуватись та адаптуватися до нових умов господарювання.

Зазначимо, що у дослідженнях зустрічаються нові терміни «економічного аналізу», а саме це: «потенціалогічний аналіз» – дослідження можливого стану будь-якого явища або предмета; «онтологічний аналіз» – рівень аналізу знань, в основі якого лежить визначення предметної галузі в термінах сутностей, відносин між ними, а також дій над сутностями; «епістемілогічний аналіз» – дослідження понятійного, змістовного боку явища. З приводу цих термінів тривають дискусії у науковій сфері, на практиці вони майже не використовуються.

Важливим є визначення складу функцій (рис. 1), завдань та напрямків удосконалення сучасного економічного аналізу діяльності підприємств України. Основними завданнями економічного аналізу господарської діяльності підприємства є: підвищення науково-економічної обґрунтованості прогнозів, сприяння покращенню системи планування на підприємстві, визначення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу, оцінка роботи підприємства в цілому та його підрозділів за визначені проміжки часу, виявлення та вимірювання внутрішніх резервів на всіх стадіях виробничого процесу.

Незважаючи на велику кількість видів сучасного економічного аналізу, серед них найбільш важливими та такими, що потребують розвитку є: оперативний, інвестиційний, інноваційний, діагностичний, стратегічний, маркетинговий, функціонально-вартісний.

Оперативний аналіз діяльності підприємств в умовах нестабільної фінансово-господарської ситуації за допомогою сучасних комп'ютерних технологій дає змогу своєчасно втрутитись у господарські процеси та

правильно їх спрямувати, дозволяє у короткі терміни отримати інформацію про своєчасне виконання договірних зобов'язань, стан розрахунків, виконання виробничої програми тощо. Методи аналізу та оцінки ефективності інвестиційних проектів враховують такі фактори, як вид інвестиції, вартість інвестиційного проекту, обмеженість фінансових ресурсів, ризик. Вони дозволяють здійснити вибір правильного варіанта інвестиційного рішення.

Функції сучасного економічного аналізу	
	Інформаційно-аналітична: полягає у накопиченні, інтерпретації, аналізі, групуванні та наданні інформації в системі економічного аналізу
	Управління: забезпечує різні рівні суб'єктів управління аналітичною інформацією для ухвалення та виконання управлінських рішень, застосовується для виявлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами й процесами, для дослідження впливу факторів на результати діяльності тощо
	Контролю: передбачає можливість контролю за допомогою методик та процедур економічного аналізу за виконанням управлінських рішень на всіх стадіях
	Оцінювальна: застосовується для визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування й потенційним можливостям
	Діагностична: встановлюється причинно-наслідкові зміни економічної системи в цілому у кількісному та якісному вимірюванні, а також визначається вплив окремих факторів на ці зміни і розвиток
	Пошукова: спрямована на виявлення невикористаних резервів та потенційних можливостей зміни розвитку економічної системи, необхідна для обґрунтування механізмів її мобілізації
	Захисна: у відповідності до цієї функції результати економічного аналізу повинні адекватно відображати та реагувати на факти неправомірної та злочинної діяльності у сфері фінансово-економічних відносин суб'єктів господарювання
	Прогностична: полягає в обґрунтуванні можливостей, вибору найкращих стратегій та пріоритетних напрямів розвитку суб'єкта господарювання з усієї їх множини на перспективу

Рисунок 1 - Функції сучасного економічного аналізу (Джерело: побудовано автором на основі [2])

Діагностичний аналіз спрямований на обґрунтування ефективних заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства.

Стратегічний аналіз дає змогу дослідити зовнішнє та внутрішнє середовище, сформулювати місію та стратегічні цілі підприємства, які є підґрунтям вибору стратегії, спрямовується на вирішення довгострокових глобальних проблем.

Маркетинговий аналіз спрямований на вивчення ринків збуту, попиту на продукцію, її конкурентоспроможність, формування цінової політики, тощо.

Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) можна розглядати як підсистему комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Зауважимо, що нагальними питаннями щодо удосконалення інвестиційного аналізу є розроблення власних комплексних методик інвестиційного аналізу, впровадження та адаптації зарубіжного досвіду. Щодо діагностичного аналізу, нажаль, методика його проведення недосконала, потребує уточнень системи показників, методів та процедур аналізу. Це також стосується й інноваційного аналізу, який потребує нових концептуальних підходів, розвитку, ретельного визначення системи показників інноваційної діяльності. Подальший розвиток ФВА неможливий без запровадження у його методичку економіко-математичних методів та комп'ютерні технології оброблення інформації [3].

Перспективними методиками економічного аналізу на сьогодні також є:

- ситуаційний аналіз: методика цього аналізу враховує дії конкурентів, дозволяє досліджувати кон'юнктуру ринку, ризики тощо;
- ABC-аналіз: надає можливість обґрунтувати пріоритети напрямки змін у виробничому процесі;
- GAP-аналіз: визначає шлях від існуючого стану суб'єкта господарювання до бажаного;
- інституційний аналіз: здійснює оцінку організаційно-правових, політичних, адміністративних умов діяльності підприємства.

Отже, подальший розвиток економічного аналізу неможливий без ґрунтовного перегляду низки методологічних підходів. Він потребує збагачення його концептуальних положень доробками вітчизняних та західних науковців. Ці положення повинні бути адаптовані до національних умов господарювання. Практики повинні ознайомитись із основними видами сучасного економічного аналізу та розширювати сфери їх застосування.

Список використаних джерел

1. Самайчук С.І. Методичні засади удосконалення економічного аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2019. №7. С. 55-59. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.7.55
2. Ізмайлов Я.О. Функції економічного аналізу в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку економіки. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 24. № 2. С. 50-58. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2016_24%282%29__9.
3. Шестерняк М. М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 20. Частина 3. С. 158-162. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/34.pdf